

Ἀριθ. Πρωτ. 3821.

Πρὸς τὸν

τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ διάδοσις τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, ἐνθα κατοικοῦσιν Ἕλληνες, ἢ εἶναι ἰδρυμένα ἑλληνικαὶ κοινοὶτιες, εἶναι ὁμολογούμενος κυριώτατον τι καὶ πρακτικώτατον ἔργον καθήκον, αὐτῶν ἢ ἐκπλήρωσις, ὡς συνεπαγομένη τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινοῦτιος, συνάδει καὶ πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας, εἰς ἣν οἱ χώροι ἐκείναι ἀνήκουσιν. Ἀλλ' ἡ πολιτιστικὴ αὕτη ἐνέργεια ἀπότησε δυστυχῶς πρὸς τινος γρόνου προσκόμματα, ἐπὶ ἐλαττῇ ὁμολογούμενῳ τῶν λαῶν παρεμβιλλόμενα. Διότι διάφοροι προσήλυτικαὶ εἰσαίρειαι, ἐπιδιώκουσαι συμφέροντα ὅλως πρὸς τὴν εὐμερίαν τῶν λαῶν ἀλλότρια, διετάραξαν δυστυχῶς ἐνιαχοῦ τὴν μεταξύ τῶν τέκνων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πατρίδος ὑρισταμένην εἰρήνην, ἐπιτιθέμεναι καὶ ἐξάπτουσαι ἐθνικὰ μίσση.

Καθήκον λοιπὸν ἡμέτερον κρίνομεν, κατὰ τὸν δυστυχῆ ὑριστάμενον τοῦτον ἀνταγωνισμόν, νὰ ἐγγράσωμεν τὸ φρόνημα τῆς Κυβερνήσεως καὶ νὰ διαβιβάσωμεν ὑμῖν ὁδηγίας τινας, πρὸς ἃς σὰς προσκαλοῦμεν νὰ συμμορφωθῆτε καὶ αὐτίνες ἐλπίζομεν, ὅτι θέλουσι καρποποιήσαι, κατὰ τὸ δυνατόν, διὰ τοῦ ἡμετέρου ζήλου, νὰ διαβεβαιώσωμεν δὲ ὑμᾶς, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θέλει ἐπιθίπει μετὰ μετλήνης τοῦ ἀγῶνα, οὗς θέλετε καταβάλλει πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀνατιθεμένης ὑμῖν ἐντολῆς.

Πρὸ πάντων πρέπει ν' ἀποφεύγητε πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ παράγῃ ἀφορμὴν εἰς εὐλογον ἀντίστασιν, εἰς διγρόνοιαν, εἰς ἔρεθισμόν αἷας δῆποτε νομίμου ἐθνικῆς ῥοπῆς, ἢ εἰς παρενόησιν, ὅταν συμφέρον ἔχουσι πολλοὶ νὰ παρεμβιλλώσιν ἐν γένει δὲ εὐθymεισθε, ὅτι ἂν οἱ ἐναντίοι ἐντραπέωσι τὴν μισαδελφίαν, ἡμῶν ἐξ ἐναντίας καθήκον εἶναι καὶ συμφέρον διὰ παντὸς μέσου νὰ παρασκευάζωμεν τὴν ἀδελφοποίησιν. Διότι ἕκαστον ἔθνος ὡς διεγερθεῖται αὐτῷ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, ἔχει καθήκον καὶ δικαίωμα νὰ καλλιεργήσῃ τὰ ἐθνικὰ αὐτοῦ στοιχεῖα. Μεγίστη δὲ ὑπάρχει διαφορά μεταξύ τῶν φυλετικῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, οὔτω π. χ. οἱ Ἑλβετοὶ, οὔτε γλωσσῶν, οὔτε θρησκειῶν, οὔτε ἐθνικῶν συμπαθείας κοινὰς ἔχοντες, τῶν ἐν αὐτοῖς Γερμανῶν, Γάλλων καὶ Ἰταλῶν διάφορα φυλετικὰ συμφέροντα πρὸς ἀλλήλους ἔχοντων, οὐχ ἴτιον κοινὴν ἔχουσι πατρίδα, ἢ ἀγαπῶσι καὶ περὶ ἧς, ὡς περὶ κοινοῦ ἀγαθοῦ μεριμῶσι. Καίρος δὲ εἶναι νὰ ἐνηθώσωσι καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ λαοί, ὅτι ἔχουσι πατρίδα καὶ κοινὰ συμφέροντα.

Ἡ ἡμετέρα λοιπὸν ἐντολὴ περὶ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων πρέπει νὰ γίνηται δι' ὅλως εἰρηνικῶν μέσων κατὰ τὰς ἐνεργείας δὲ ἡμῶν πρέπει νὰ ἐκινήτε συμφωνίως πρὸς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους, ἐνθα διακινεῖτε καὶ νὰ διάγητε ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Τοῦτο δὲ τόσω μᾶλλον εὐκόλον εἶναι, ὅσο μᾶλλον ἡ Ἰ. Πύλη οὐδὲν ἔχει συμφέρον εἰς τὰς διχονοίας τῶν ὑπκκῶν αὐτῆς, οὐδὲν ὄφελος πορίζεται ἐκ τῆς ἀυθαίρετου πίεσεως ἔθνους τινος ὑπ' ἑτέρου ἔθνους ἐκ τῶν ὑπ' αὐτήν. Ὁ δὲ ἑλληνισμός, δι' ἔχετε ἐντολήν νὰ προάγητε, δὲν εἶναι κτήμα ἀποκλειστικὸν τοῦ ἡμετέρου βασιλείου, ὅθεν δύναται ἀπηλλαγμένος παντὸς χαρακτηρισμοῦ τοπικῆς ἐθιότητος, νὰ ἦναι σύμβολον τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, προσφιλεὶς εἰς αὐτήν, ὡς εἰς πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη, ἅτινα τοῦτον ὡς ἑᾶσιν τῆς ἐαυτῶν προόδου προέταξαν.

Μετ' ἐλπίδος λοιπὸν καὶ ἐμπιστοσύνης διατυποῦμεν τὰς ἡμετέρας ὁδηγίας, ὡς ἑξῆς:

Α'. Πρώτιστον ἡμῶν μέλημα πρέπει νὰ ἦναι ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις, ὅθεν πρέπει διὰ παντὸς μέσου νὰ διευκολύνητε τὴν σύστασιν δημοτικῶν σχολείων, ἀρρένων καὶ θηλέων. Ὅπου μὲν οἱ μαθητεύμενοι εἶναι πολυάριθμοι καὶ τὰ μέσα ἀνεπαρκῆ, ἃς εἰσάγεται ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος, ἀλλ' οὐχὶ ἄκρως, ὅθεν πρέπει νὰ ἐπιτραπῇ ἡ συνδιδασκτικὴ. Ὅπου δὲ οἱ μαθητεύμενοι εἶναι εὐάριθμοι, ἦτοι ἐλάττους τῶν 50, ἡ συνδιδασκτικὴ μόνη πρέπει νὰ εἰσάγεται. Ἐπὶ πᾶσι δὲ πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν, ὅσον δυνατόν, τοὺς ἐμπειρικοὺς γραμματοδιδασκάλους, οἵτινες διὰ μακροῦ γρόνου ὀλίγησι κατὰ τὴν δημοδιδασκαλίαν, νὰ ἐπισκοτίζουσι μάλιχα τὸν νοῦν τῶν παιδευομένων.

Β'. Ὅπου εἶναι δυνατόν νὰ ὑρίστανται ἑλληνικὰ σχολεῖα, πρέπει νὰ γίνῃ φροντίς, ὥστε εἰς τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκόντων, ἰκανῶς ἐστοιχειωμένοι κατὰ τὴν δημοδιδασκαλίαν, νὰ διδάσκῃ τὰ τῆς διδασκτικῆς, τῆς μεθοδικῆς καὶ τῆς παιδαγωγικῆς τῶν δημοτικῶν σχολείων. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐξηγητικὴν οἱ διδασκόντες ταῦτα νὰ

ἀσκῶνται καὶ πρακτικῶς ἐπὶ τινος μῆνας ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖοι τῆς πόλεως, μεταβαλλομένῳ οὕτως εἰς πρότυπον ὅπως δοκιμασθέντες κατασταθῶσιν ἰκανοὶ νὰ μεταβῶσι διδάκταλοι τῶν χωρίων, ἔθθα αἱ κοινότητες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταβάλλωσιν ὅσα ἀπαιτοῦσιν οἱ ἐξώθεν προσκαλούμενοι. Οὗτοι δὲ οἱ μαθητευόμενοι, λαμβανόμενοι ἐκ χωρίων, πρέπει, ἀπὸ διδασθῶσι τὰ ἐν τῷ σχολεῖοι, νὰ ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ τινι χρόνον, παρὰ τινι τῶν διδασκάλων, ὅπως μορφωθῶσι καὶ κατὰ τοὺς τρόπους καὶ τὴν συμπεριφορὰν ἐν γένει.

Ἀνάλογον ἔργον ὡς πρὸς τὰς δημοδιδασκαλίους πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἀναλάβωσι τὰ τῶν μεγαλοπόλεων περιθαλασσοῦσα, τῇ συμπτῶσι καὶ τινος τῶν διδασκάλων τοῦ ἑλληνικοῦ σχολεῖοι. Εἰς τοῦτο δὲ μάλιστα πρέπει ἰδίως νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν ὡς ἂν, διότι διὰ τῆς εἰσάγωγου παιδείου τοῦ γυναικείου φύλου δύναται νὰ εἰσχωρήτῃ ἡ πρόοδος εἰς αὐτὰ τὰ ἀδύτα τῆς οἰκογενείας, ἔθθα εὐρίσκει τὸ ἐδρακιότατον αὐτῆς στῆριγμα.

Ἐπι μείζονα ὄφελος δύναται νὰ προσφέρωσιν εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, τὸν ἐπιστήσιον τοῦτον ἄρτον τοῦ λαοῦ, τὰ γυναικίσι, ὅπου ὕριστάνται ἢ εἶναι δυνατόν νὰ συστηθῶσι, παρασκευάζοντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, δημοδιδασκάλους ἀνωτέρου βαθμοῦ, πρὸς τὰς κομπούλας καὶ μικροτέρως πόλεις. Αἱ δὲ μεγαλοπόλεις ἤθελον εἶσθαι ἀναγκαῖον νὰ λαμβάνωσι τὸς δημοδιδασκάλους ἐκ τῶν ἐπι βέλτιον ἐν Ἑλλάδι ἐτοιμαζομένων.

Πρέπει νὰ καταβληθῇ φροντίς, ἵνα ἡ διδασκαλία τῆς ἑλληνικῆς, ἀπαλλαγῆται τοῦ φορτικωτέρου γραμματικῶν ὄγκου, νὰ τεῖν εἰς πρακτικώτερον τινι σκοπὸν καὶ διευκολύνῃ τὴν κατ' αἰσθημα κατέληξιν τῶν κειμένων ἢ πρὸς ἐρετημῆ τῆς γραμματικῆς νὰ γίνηται εἰς τεχνικῶν τινων συλλογῶν βιβλία, εἰς δὲ τοὺς συγγραφεῖς νὰ ζητῶνται, οὐχὶ κυρίως οἱ κανόνες, ἀλλ' ἡ ἰδέα, τὸ αἰσθημα καὶ τὸ πρᾶγμα. Νὰ γίνωσιν δὲ πολλὰ γραμμάτια κατὰ τὴν λαλομένην Ἑλληνικὴν, καθ' ἣν πρέπει νὰ δύναται νὰ γράφωσιν ἐγκαίρως οἱ νέοι. Οὐχ ἦτον πρέπει νὰ καταβληθῇ φροντίς, ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν μέσον ἐκπαίδευσιν καὶ μεθῆσις χρησιμώτεροι εἰς τὸν πρακτικὸν βίον οἶον, ὅπου εἶναι δυνατόν, ἡ φυσικὴ, ἡ φυσικὴ ἱστορία, γνῶσις τινὲς χημείας κτλ. νὰ ἐρετημῆται ὅπως οὐδ' ἡ ἀριθμητικὴ εἰς λογιστικὰς πράξεις καὶ ἡ γεωγραφία νὰ περιλαβῆται καὶ γνῶσις χρησίμου εἰς τοὺς ἐμποροῦς κτλ.

Ἄλλ' ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν πρέπει νὰ καταβληθῇ ἰδιαίτουσα προσοχὴ, διότι διὰ ταύτης, καλῶς διδασκομένης, μορφοῦται κυρίως εἰς πολὺ τὴν ὁ μαθητῆς τῆς μέσης ἐκπαίδευσιν. Ὅπου δὲ εἶναι δυνατόν, πρέπει νὰ διδάσκηται ἰδίᾳ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἡ γεωγραφία καὶ ἡ ἱστορία τῆς χώρας, ἐν ἣ ἵδρυται ἡ σχολή.

1°. Ἐφοροὶ πρέπει νὰ ἐλέγχωσιν ἐκ τῶν φιλογενεσιτέρων, ἐγκριτωτέρων καὶ λογιωτέρων πλιτῶν καὶ διὰ πάντας θυσίας, πρέπει νὰ ἀποφύγωσιν τὰ μικρολόγη ἐλεῖνα πάθη τὰ ἐνσπείροντα τὴν ἀείποτε ὀλεθρίαν διχόνοιαν. Ἄλλ' ἐγκαίρως πρέπει νὰ εἰρεθῇ τὸ πρᾶγμα, ὅπως ἐπιτερωῦνται τὰ ὑφιστάμενα σχολεῖα, διότι μόνη ἡ ἐπιτεωρσις παρασκευάζει τὸ ὁμοόμορρον καὶ δύναται νὰ στηρίξῃ τοὺς ἀγωνιζομένους τὸν ἐπίπονον τοῦτον ἀγῶνα καὶ ν' ἀπαληροῦ τὰς ἀρχαίους πολλὰς ἐλλείψεις.

Ἐκταῖον ἤθελον εἶσθαι, ἂν εἰς τὰς κεντριώτερας τῶν πρωτευουσῶν τῶν Βιλαετιῶν ἤδυνατο νὰ συστηθῶσι νομαρχικαὶ τινος ἐπιτροπαί, αἵτινες δι' ἀπεσταλμένων καὶ δι' ἀλληγογραφίας νὰ ἐπιθεωρῶσι τὰ σχολεῖα. Πρὸς τοῦτο δὲ, βεβαιότατα δύναται πολὺ νὰ συντελέσωσιν οἱ μητροπολίται. Ὅθεν μόνον ἡδυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι ἐν γνῶσι τῶν ἐπιτοπιῶν ἀναγκῶν ἤθελον συνάτισσθαι καὶ προγράμματα καὶ κεννοισμοὶ καὶ ὁδοίγια καὶ κατάλογοι εἰσακτέων βιβλίων. Ἄλλ' ἡ ἐπιτήρησις τῶν σχολεῖων καὶ ἡ περὶ τούτων πρὸς ἡμᾶς ἐχθρῶσι πρέπει κατὰ τὸ δυνατόν νὰ θεωρηθῆται ὡς εἰς τῶν κυριωτάτων σκοπῶν τῶν ὑμετέρων περιουσίαν, αἵτινες συμφέροι νὰ γίνωσιν ταχυτέρως.

Δ°. Ἐπειδὴ ἐλάχιστη ἐπι εἶναι ἡ δημοσὺτος τῶν παρ' ἡμῖν ἐκδομένων βιβλίων, ὅθεν πολλοὶ ἀποστεινοται πολλὰς ἐντάξια, οὐχὶ εἰς τοὺς ἀρροδιωτέρους, ζητοῦντες χρῆμα εἰς διδασκαλίαν καὶ ἀνάγκησιν βιβλία, πλείονος δὲ ὅλων ἀγνοοῦσιν τὴν τοχρῆσιν αὐτῶν, διὰ ταῦτα, διὰ τῶν ἀρροδιῶν ὀργάνων συντάσσεται κατάλογος περιεχομένων βιβλίων α) τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσιν: β) τῆς μέσης.

- 1) Παιδαγωγικὰ βιβλία εἰς χρῆσιν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γονέων.
- 2) Διδακτικὰ.
- 3) Βοηθητικὰ καὶ ἀνάγκηστικὰ.
- 4) Βιβλία, ἅ: ἐνα κρινόνται ἀναγκᾶ πρὸς σύστασιν βιβλιοθήκης.

Σὺς παρακαλοῦμεν δὲ νὰ καταστήσῃτε τὸ περιεχόμενον τῶν καταλόγων τούτων, ὅπου ἀνήκει, ὅσον τὸ δυνατόν δημοσιώτερον.

Β°. Ἄλλ' οὐχ ἦτον οὐσιώδης εἶναι ἡ ἀνάγκη ὀργανικοῦ τινὸς δεσμοῦ, συνέχοντος τὰ ἀρροδια μέλη τῆς κοινότητος καὶ ὅτι μὲν τὰ κέντρα τοῦ δεσμοῦ τούτου πρέπει νὰ ἦναι ἡ σχολή καὶ ὁ γὰρ, πρὸ πάντων δὲ τὸ Προξενεῖον, τοῦτο εἶναι πρόδηλον. Ὅθεν οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ λόγιοι ἀξιωματικοὶ τῆς ἐκκλησίας, οἱ ἐφοροὶ τῶν σχολεῖων, οἱ διδάκταλοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἰδιωτικοὶ καὶ οἱ οἰκοδιδάκταλοι, οἱ ἐκπαιδευτοὶ καὶ φιλομούσοι πολιταί, πρέπει νὰ συνέρχονται ἐνίοτε ἐπὶ σκοπῶν συσκέψεως καὶ προαγωγῆς τῆς ἐθνικῆς παιδείου. Σύστασις δὲ βιβλιοθηκῶν, ἀναγκηστικῶν, λέσχης μετ' ἀναγκηστικῶν, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν, τοπικοῦ τινος συλλόγου συλλογῆ βιβλίων, ἀρχαιολογικῶν ἔργων καὶ καλλιτεχνικῶν, ζωτικῶν ἀνακαλοῦσιν τὴν εἰκόνα τῆς πατρίδος, ταῦτα ὁμολογουμένως καὶ τὰ τοιαῦτα πρέπει νὰ ἦναι κριωτάτων ἡμῶν καὶ τῶν περὶ ὅλων

μέλημα ἦτοι ἐν γένει εἰπεῖν ἡ σκοπιμώτερα ὀργανίωσις τῶν κοινοτήτων εἰς γνῶσιν καὶ θεραπειῶν τῶν πρακτικωτάτων αὐτῶν ἀναγκῶν.

Γ°. Ἡ συντήρησις τῶν ἱστορικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν μνημείων, τῶν ἀνακαλοῦσιν τὴν καταγωγὴν τῶν κατοίκων καὶ τὸ ἱστορικὸν κλῆρος τῆς χώρας, εἶναι καθήκον καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐθνωπλικοῦ πολιτισμοῦ ἡμῖν ἐπιβαλλόμενον, διότι τὰ ἐρημικὰ ἐκείνα μνημεῖα δὲν εἶναι ἔτιον μόνον τῶν Ἑλλήνων κτῆμα, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἐθνωπλικοῦ ἱστορίας καὶ τέχνης. Ταῦτα δὲ πολλὰκις οὐ μόνον ὑπὸ τῆς ἀκρίβειας καὶ τοῦ χρόνου καταστρέφονται, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς κακοβουλίας. Ὅθεν τὰ μὲν ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα, ὡς ἐπὶ τὸ πολλὸν λίαν ὄντα δυσκόμισα, θέλετε ὁδοίγη, ὅπως καταδεικνύονται εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς καὶ εἰς τοὺς ξένους Προξένους, ἵνα συμπράττωσιν εἰς τὴν τήρησιν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ θέλετε πράττει καὶ περὶ τῶν πλαστικῶν ἔργων, ὅσα τυχόν ἔχουσι μείζονας διαστάσεις: τὰ δὲ εὐκόμισα ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα ἢ λείψανα αὐτῶν, ἐπι δὲ καὶ τὰ ἐπιγραφικὰ μνημεῖα, θέλετε συμπράττει δραστηρίως, ὅπως ἀποκομίζονται ἐν τῇ μητροπόλει παρὰ τὸν γὰρ, ἢ ἐν τῇ σχολῇ, ἵνα τηρούμενα δύναται ν' ἀποτελέσωσι συλλογὴν τινι τιθεμένην ὑπὸ τῆν ἐπιμελείαν καὶ φροντίδα τινὸς τῶν διδασκάλων. Θέλετε δὲ φροντίσει ὅπως, κατὰ τὸ δυνατόν, περιγράφωσιν, καταμετρῶνται καὶ ἰχνογραφῶνται, ὁσάκις ἦναι δυνατόν, ἢ φωτογραφῶνται καὶ πέμπωσιν ἀντίτυπα αὐτῶν τῇ ἐνταῦθα πρὸς διὰδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου. Περὶ δὲ τῶν ἐπιγραφῶν θέλετε φροντίσει ν' ἀντιγράφωσιν παλαιολογικῶς ὁσάκις ἦναι δυνατόν, πάντοτε δὲ νὰ χερτοτυπῶνται καὶ νὰ πέμπωσιν τὰ χερτοτυπῆματα τῷ αὐτῷ Συλλόγου.

Ἐκταῖον τέλος εἶναι οἱ πρὸς ἐπιτεωρησιν τῶν σχολεῖων πεμπόμενοι, νὰ ἔχωσι καὶ ἰδίαν ἐντολήν τὴν ἀνεῖρεται καὶ σωτηρίαν τῶν ἀρχαιοτήτων.

Δ°. Θέλετε προτρέπει τὰς ἐφορίας ν' ἀναθέσωσιν εἰς τοὺς ἀρροδιωτέρους τῶν διδασκάλων τὴν συναγωγὴν ἱστορικῶν εἰδητῶν περὶ τῆς χώρας, ἐν ἣ διατρέθωσιν ἦτοι παραδόσεις, ἄξματα, μύθους, ἰδιωτισμοῦς γλωσσικοῦς κτλ. νὰ σπουδάζωσι δὲ ἐν γένει οὐ μόνον ἱστορικῶς τὰ τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ ἀρχαιολογικῶς καὶ γεωγραφικῶς καὶ ἐθνωπλικοῦ ὅπως ν' ἀποτελῶσιν μονογραφίαι, ὡν πεπεσμένα, ὅτι ἐνοεῖτε τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ εἰς ὧν τὴν ἐκδοσιν δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι προθύμως θέλωσι συντρέχει καὶ οἱ πρόκριτοι τῶν κοινοτήτων καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἐν γένει οἱ γινώσκοντες τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἱστορικῶν γνῶσεων ἐπὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν βίον τῶν λαῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐνταῦθα πρὸ τινων ἐτῶν συστάς πρὸς διὰδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Σύλλογος ἰδίαν ἔχει ἐντολήν νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ἐγκυκλίῳ ἀναφερομένων ἐθνικῶν συμπερῶτων, μετὰ ζήλου δὲ καὶ ἐπιγνώσεως πράττει, τὸ καθ' ἑαυτὸν, ὅτι πρὸς εὐδοσίαν τοῦ σκοποῦ τούτου δυνατόν, σύγκεται δὲ ἐξ ἀνδρῶν λογιῶν καὶ πάσης ἐμπιστοσύνης ἀξίω, καὶ τέλος ἐνεκα τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ, ἔχει μονιμότητα σπανίως παρ' ἡμῖν ἀπαντῶσαν, διὰ ταῦτα σὺς παρακαλοῦμεν νὰ συνενεῖσθε μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ ὁδοίγητε τοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ συνεννοῶνται περὶ ἐκλογῆς καὶ ἀποστολῆς διδασκάλων διαφόρων βαθμῶν, ἑλλήνων καὶ ἑλλήνων, περὶ διοργανισμῶν, κανονισμῶν, προγραμμάτων καὶ ὁδοίγια, περὶ ἐκλογῆς βιβλίων κτλ.

Ἐγόντες δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ὁ Σύλλογος οὗτος, ἰκανὰ ἦδη πρέξας ὡς πρὸς τὸ ἀνεπαρκῆς τῶν μέσων αὐτοῦ, καὶ τὸ πλῆθος τῶν παριστανομένων ἀναγκῶν, πλείονα ἐπι ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιγγέλλεται ὅτι τὰ αὐτῷ ἀνατεθειμένα συμφέροντα, ἀρροδιωτὰ τὸν ἑλληνισμόν ἐν γένει, εἶναι συγγρόμος ἐκ τῶν μάλλον ἐθνικῶν καὶ κατεπιγόντων, σὺς παρακαλοῦμεν νὰ καταστήσῃτε ὅσον τὸ δυνατόν κοινὰ τὰ κατὰ τὸν Σύλλογον τοῦτον παρὰ τοὺς δυναμένους καὶ βουλομένους νὰ συμπράττωσι, καὶ ἄλλως, καὶ διὰ συνδρομῶν εἰς τὸ ὅλων ἐθνικὸν τοῦτο ἔργον, ἐπ' ὃ ἐπισυνάπτομεν ἐνταῦθα καὶ τινι ἀντίτυπα τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ Συλλόγου τούτου, παρακαλοῦντες ὑμᾶς νὰ ἐνεργῆτε ὑπὲρ αὐτοῦ μετ' ἐξιδιατεμένου ζήλου.

Ἐκπαιδευόμενοι δὲ νὰ σὺς προτρέφωμεν νὰ καταβάλλητε πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ τῆς καρποφορίας τῶν ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ ὁδοίγια, ἐνοοῦντες ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῶν προσκαρῶν ἐκείνων ἀναγκῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς ὀρισμένην διάρκειαν χρόνου: καὶ εἰς περιεσταλμένον ἀριθμὸν ἀνθρώπων, ἀλλὰ περὶ τῶν οὐσιωδῶστων τοῦ ἔθνους συμφερότων. Ὅθεν ἡ Κυβέρνησις θέλει μετ' εὐχαριστίας σημειῶσιν τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν παρ' ἡμῶν καταβλησομένους ἀγῶνας.

Ὁ ὑπουργός

A. ΚΟΥΜΟΥΝΑΟΥΡΟΣ.